

DR. NAGY JÓZSEF

Diakoniális és társadalmi üdvrendi motívumok a Szentírás üzenetében

L'articolo presente è uno studio di carattere teologico biblico, e tende a presentare uno sguardo panoramico sull'insegnamento della Bibbia riguardando la diaconia, rispettivamente la sensibilità sociale. Non vuol essere un compendio sociale completo, ma cerca dei motivi, brani tipici nella Scrittura, i quali gettano le basi del nostro tema. Cerca dei motivi di economia sociale nel Vecchio Testamento, nell'insegnamento di Gesù, poi nella mentalità della chiesa primitiva e nella visione di San Paolo, e alla fine porta dei conclusioni: la Chiesa di Cristo deve essere "citta su monte" ache dal punto di vista del modo di risoluzione dei problemi sociali presenti nella comunità.

Parole chiave: diaconia; insegnamento sociale; teologia del Nuovo Testamento; etica sociale.

Jelen tanulmányommal* nincs szándékomban egy átfogó biblikus teológiai traktátust felvázolni az egyház társadalmi tanítását illetőleg. Ehelyett arra törekszem, hogy motívumokat, megnyilatkozásokat keressek a Szentírásban, melyek kifejezetten vagy bennfoglaltan megalapozzák az egyház életének szociális vonatkozásával kapcsolatos szemléletmódot. És lehet is ilyen szemléletmódot keresni a Szentírásban, ugyanis a teremtés, az isteni megtestesülés és megváltás tér és idő koordinátái között történő megvalósulása óta az üdvösség rendje látható, közösségi, társadalmi keretben bontakozik ki. A fizikai idő egyben üdvtörténeti idő is, ha Isten szemével nézzük a történéseket. S ha „az Egyháznak a maga társadalmi tanításával az a célja, hogy hirdesse és a társadalmi viszonyok komplex hálózatába illessze az Evangéliumot”, vagyis „hogy az evangé-

---

* Elhangzott a Gyulafehérvári Caritas és a Gyulafehérvári Érsekség által 2009. szeptember 26–27. között a csíksomlyói Jakab Antal Tanulmányi Házban „A katolikus egyház szociális szerepvállalása az ezeréves gyulafehérvári főegyházmegeyében” címmel szervezett nemzetközi konferencia keretében.

liummal megtermékenyítse és átítassa a társadalmat”¹, akkor ennek a tanításnak gyökereit, alapvonásait valóban a Szentírásban kell keresni.

Kiindulásképpen három megállapítást teszek, melyek aztán a továbbiakban érthetővé válnak és szociál-etikai szemléletmódunkat meghatározzák.

1. Szeretetről, szeretetben kibontakozó kapcsolatokról, szeretetszolgálatról lehet és kell is beszélni, mert Isten maga is ilyen: ő maga a Szeretet önmagában, de az emberekkel való viszonyában is.
2. Az embertárs szolgálatának nem csupán természetes, hanem ugyanakkor természetfölötti vonzata is van: a felebarát szolgálata egyben Isten-szolgálat.
3. Az igazi szeretetszolgálat közösségformáló. Egymásnak nem rabszolgái vagyunk, hogy kielégítsük a másik ember szükségleteit, hanem Istennek megváltott, szabad gyermekeként szeretettel szolgáljuk egymást². S ha ez valóban így történik, akkor valami olyasmi valósul meg, mint ami Isten belső életében zajlik: a szeretetben mélyülnek a kapcsolataink, kölcsönösen gazdagítjuk egymást, közösséggé, szeretetközösséggé alakulunk.

Társadalmi üdvrendi motívumok az Ószövetségben

Istennek az emberrel való kapcsolatát a legteljesebb értelemben a szolgáló szeretet határozza meg és motíválja mindig, egyéni és közösségi vonatkozásban egyaránt. Már magánál a *teremtés* aktusánál megfigyelhető ez, amely aktus a szent-

¹ AZ IGAZSÁGOSSÁG ÉS BÉKE PÁPAI TANÁCSA: *Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma*, 62.

² A szeretetszolgálat nem *duleuó* (= rabszolgaként szolgálom a gazdám) hanem a *diakoneuó* (= szabad emberként segítem az embertársamat szeretetből) szóból származik.

háromságos isteni szeretet kiáradásaként is tekinthető: a Szent-háromság Személyei között annyira túlcordulóan bőséges az isteni szeretet, hogy nem tud már megenni önmagában, hanem kifele fordul, kiárad teljes altruizmusban, aminek a gyümölcse a teremtés rendje.³

De még nyilvánvalóbban megfigyelhető ez a felkaroló isteni szeretet – és itt már közösségi vonatkozásban! – a választott nép kiválasztásánál. „Nem azért lépett kapcsolatba veletek és választott ki titeket az Úr, mintha számra nézve minden népet meghaladnátok, hiszen minden népnél kevesebben vagytok, hanem azért, mert szeretett titeket az Úr”, olvassuk Mózes ötödik könyvében (vö. MTörv 7,7–8a).

E kiválasztás alapmotívuma a *meginduló* isteni szeretet: „Láttam népem nyomorúságát, hallottam kiáltását..., és ismerem szenvedését. Leszálltam tehát...” (Kiv 3,7–8a). Leereszkedik Isten az emberhez, oda, ahol az nyomorúságában található. *Felemeli* népét és egyben *szabaddá teszi*. De ez a szabadság nem önmagában rejlő, hanem az Istennel való kapcsolatra szóló szabadság. Átvezeti a népet a szabaddá levés folyamatának pusztáján, ahol *tisztítja*, hogy amikor aztán az ígéret földjére bejut, megtisztulva érkezzék meg oda. De e tisztulási folyamatban is népe mellett van az Úr: táplálja, *gondoskodik* róla. Szabaddá tevés, megtisztítás, ígéret földjére bevezetés: mind-mind a konkrét isteni szeretetnek motívumai.

Isten gondoskodó szeretete a választott néppel való közösségi kapcsolatában a *szövetségre lépésnél* állandósul. Ha a nép hűséges marad Istenhez, akkor ő ígérete szerint minden testi-lelki jóval elhalmozza a népet. És ez a viszony a maga következményeivel együtt annyira állandósul a választott nép körében, hogy az ószövetségi bölcsességi irodalom alaptó-nusává lesz a szemléletmód, miszerint az igazaknak jól kell,

³ Meghatódva lehet szemlélni, mennyire érzik a zsoltárok szerzői Istennek ezt a jóságát, szeretetét, hűségét is az ő hatalma, nagysága mellett, amikor dicsőítik Őt a teremtett világeért. Vö. Pl. *Zsolt* 104; 121,2; 146,5–7 stb.

hogy menjen soruk. Eklatáns példa erre Jób esete, akit a maga próbatételében társai nem tudnak kezelni, hanem mindenáron rá akarják bizonyítani, hogy valamilyen vétek kell, hogy legyen szenvedése mögött.

Isten és az ő népe között azonban a szövetség, mint közösségi, társadalmi vonatkozásban is intézményesült kapcsolat nem magáért van. Isten nem partikuláris szeretetben gondoskodik. E népet azért választja ki, emeli fel, és segíti, ahogy általa minden emberhez eljusson a maga szeretetével. Mert minden nép kedves neki. Ezt ecseteli igazából Jónás könyvének üzenete.

Isten és népe között a kapcsolatnak a záloga a Törvény: a parancsok, melyeket Mózes vesz át a Sinai hegyen az Úrtól, hogy ha a nép megtartja őket, akkor az Úr is bizonyítsa a maga hűségét. Ennek a törvénynek nemcsak lelki elemei vannak, hanem szociális vonzata is: számos paranccsal találkozunk benne, amelyek a nép közösségi életét szabályozzák. Például: hogyan kell viszonyulni a szegényhez, árvához, idegenhez, a Jóbél-év szabályai, melynek során egymással anyagilag is ki kell engesztelődni stb⁴.

A szövetség szerinti kapcsolatnak első számú öre és konkrét munkálója Isten tervében a király, melyet a nép élére rendel az Úr. Mivel azonban a királyok nem bizonyulnak méltóknak hivatásukhoz, egyre inkább a *próféták* veszik át a szerepet, hogy örködjének a kapcsolat tisztasága fölött. Szinte minden próféta munkásságában találunk diakoniális, illetve közösségsszabályozó elemeket. Néhány eklatáns kép ugrik be most az ő világukból, munkásságukból: pl. Illés próféta esete a szareptai aszony utolsó adag lisztjével, vagy Proto-Izajás képletes tanítása az Úr szőlőskertjéről (vö. Iz 5,1–7), ahol az Úr egészen aprólékosan gondoskodik a szőlősről, és az mégis vadszőlőt

---

⁴ Lásd: AZ IGAZSÁGOSSÁG ÉS BÉKE PÁPAI TANÁCSA: *Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma*, 23–24.

terem. Vagy a legkiemelkedőbb *Ámosz* próféta, az első írásos próféta alakja, akinek kiemelkedően szociális a tanítása. Úgy látja, hogy megsemmisült az ősi, Törvényen alapuló izraelita életrend. A jognak és a helyes magatartásnak mint életadó víznek kellene hatékonyan jelen lennie Izraelben, de ehelyett a jogrend méreggá vált (vö. *Ám* 6,12), és az igazságot földre tiporják (vö. *Ám* 5,7). Fényt derít a nép tagjai között jelen levő társadalmi kontrasztokra: felsorolja a kirívó luxus és gazdagság jeleit, a hatalmas palotákat, luxustárgyakat stb., melyek a szegény népréteg ellen elkövetett jogtalanság árán jöttek létre⁵. Legfőbb kifogása, hogy a kultusból hiányzik Jahvé akaratának a keresése: kultikus külsőségek között dicsőítik Istent, de a társadalmi élet háttére nem ratifikálja ezt a dicsőítést. A megoldás: „gyűlöljétek a rosszat, szeressétek a jót, állítsátok helyre az igazságot a kapukban; talán megkönyörül az Úr, a Seregek Istene József maradványain” (*Ám* 5,15)⁶.

A fogság idején is meg lehet látni Isten gondoskodó kezét a nép fölött az akkori prófétákban. Jeremiás a fogság előtt dorgáló, de a nyomorúságban aztán bátorít. Ezekiel egész életpéldája azt prófétálja, hogy az Úr nem hagyta el népét, idegen földön is velük van, és a megoldás a Törvényhez való visszatérés. Deutero-Izajás Szenvedő Szolga-énekei egyenesen misztikus dimenziókba viszik ezt a kontrasztos helyzetet, melybe a nép jutott, de amelyet Isten talán még mélyebben él meg és szenved át a maga titokzatosságában, mint a nép. A fogság végén aztán a hazatérés prófétái, Aggeus, Zakariás, egyszerre vigyázzák felül a társadalmi restabilizálódást, és az Úr házának építését, hogy amikor minden kész lesz, Ezdrás és Nehemiás idején a nép újból a Törvény népe lehessen: igyekezzék meg-

⁵ Eladták őket rabszolgának (2,7); semmilyen csalástól nem riadtak vissza, hogy meggazdagodjanak a szegényeken (8,4–6).

⁶ RÓZSA H.: *Az Ószövetség keletkezése II*, 2. átdolgozott kiadás, Szent István Társulat, Budapest 1996, 48–62.

tenni az Úr parancsait, és egyedül Istentől várja a teljes biztonságot, függetlenséget és jólétet.

Jézus szociális lelkülete

Maga Jézus lesz a messiási várakozások igazi beteljesítője, de nem a nép elvárása szerint. Ő nem a külső, hanem a belső szabaddá tevésre törekszik.

„Betelt az idő, és *elközelgett az Isten országa*. Tartsatok bűnbánatot, és higgyetek az evangéliumban” (Mk 1,15): ez Jézus tanításának alap gondolata, mely minden szinoptikus evangéliumban fellelhető (vö. Mt 3,2; Lk 4,14–21).

És földi működésével Jézus be is mutatja ezt az „elközelgést”. *Újszerű tanítást hoz*, mely e teljességi szint mértéke szerinti. A Hegyi beszéd áttekinthetően summázza ezt az újszerű mentalitást. Itt már nem a Törvény, a parancsok dominálnak, hanem a boldogmondások, amelyek logikája a bizakodó hit szerint működik. A Jézus mértéke szerinti vallásosságnak felül kell múlnia a farizeusokét és az írástudókét. Imbőjt-alamizsnának helye van Krisztus követője életében is, de itt elsősorban a lelkületen van a lényeg. „Adjatok és kaptok”, tanítja. De a kereszténynek szegénynek kell lennie, még akkor is, ha kap, azért, hogy még többet tudjon adni másoknak. Akkor igazán boldog, ha lélekben szegény, vagyis ha egyedül csak az Úrhoz ragaszkodik. A Miatyánkban is csak a mindennapi, a holnapi, de nem a holnaputáni kenyérért imádkozik. Szegénységének mértéke a mellette levő felebarátnak a szükséglete.

De *tetteivel is igazolja* Jézus, hogy benne valóban eljött közénk Isten országa. Gyógyító, felszabadító csodái, ördögűzései, halott-támasztásai stb. mind-mind ezt jelzik. János evangélista szavaival fogalmazva azt ti., hogy a világo sság eljött a világba.

Jézusnak egész földi működését tehát az *emberrel egygyé váló szolidáris lelkület* jellemzi. Megkeresztelkedése, nyilvános fellépése után folyamatosan az Úr Lelke van rajta, aki küldi a szegényekhez⁷, és el is megy közéjük. A vámosok és bűnösök barátja Ő, de nem azért, hogy elvegyüljön körükben, hanem hogy megéreztesse velük Isten szabadító szeretetét. Hány és hány felszabadító találkozásról olvashatunk az evangéliumokban. Én itt most csak Zakeus, vagy Máté, a vámos esetére gondolok. „... a néptömegek le voltak nyugózva a tanításától, mert úgy tanította őket, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az ő írástudóik” (Mt 7,28b–29). „Mindent jól cselekedett; a süketeknek visszaadta hallásukat, és szóra bírta a némákat” (Mk 7,37). Folyamatosan adja magát egészen a végéig, a kereszthalálig, mert „nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért” (Jn 15,13).

Valamennyi evangélista beszámol Jézusnak erről a szolidáris megmutatkozásáról az emberek körében. Nyilván, mindenikük megfelelő szerkesztési szempontok szerint teszi ezt, és mindenikük esetében tükröződik az induló kereszténység akkori szemléletmódjának szintje. Nincs szándékomban most különösebben szerkesztéskritikai szempontokba belemélyülni. Csupán néhány evangéliumi képet szeretnék röviden megvilágítani, melyek Jézus szociális szemléletéről tanúskodnak.

Márk evangélista evangéliumának első részében⁸ 7–8 fejezeten keresztül úgy mutatja be Jézust, mint aki így, gyógyítva, segítve mutatkozik meg az emberek között.

Máténál a nyilvános működés végén az *utolsó ítélet* képével találkozunk, melynek mélységesen szociális üzenete van. Jézus két dolgot juttat jóelőre tudomásunkra: egyrészt azt, hogy az idők végén mindnyájunkat az irgalmasság testi-lelki cselekedetei, vagyis a felebaráti szeretet konkrét módon történő

⁷ Lásd beszédét a názáreti zsinagógában: Lk 4,18kk.

⁸ Egészen Péter vallomásaig (vö. Mk 8,27–29) tart ez a rész.

gyakorlása, vagy nem gyakorlása szerint fognak megítélni, másrészt pedig azt, hogy a felebarát szolgálata nem csupán természetesen humánus gesztus, hanem egyben Isten-szolgálat is – „amikor megtettétek ezt egynek e legkisebb testvéreim közül, nekem tettétek” (Mt 25,40). Már kezünkben vannak tehát a vizsgatételek, készülhetünk a végső vizsgára.

Lukácsot a szegények és a szociális szeretet evangélistájának is szokták nevezni, és nem ok nélkül. Igen szép *traditio simplex-jellegű példák*kal találkozunk nála ilyen vonatkozásban. A 15. fejezetben – Jézus válaszaként a farizeusok méltatlankodására, hogy ti. szóba áll a bűnösökkel és étkezik velük – egy példabeszéd-csomagot hoz, melyek mindenike arról beszél, hogy milyen módon keresi Isten az embert: úgy keres Ő bennünket, mint a pásztor az egyetlen elveszett juhot, mint az asszony az elveszett drachmát, mint az apa a tékozló és gonosz gyermekeit. S ha megtalál bennünket, örül, mint a pásztor barátaival és szomszédjaival, mint az asszony barátnőivel, mint az apa, aki levágatja a hizlalt borjút, és lakomát rendez, és nemcsak tékozló fiát várja vissza folyamatosan, nem adva fel a reményt egy pillanatig sem, hanem otthon maradó, jóságosnak látszó, de önző fiának is elébe megy, és össze akarja békíteni testvérel, és nem nyugszik addig, amíg mindkét fiát bent nem tudja maga mellett a lakomán.

Van Lukácsnál még egy igen tipikus jelenet, mely igen sokat mondó szociális-diakonális szempontból: az *irgalmas szamaritánusról* szóló történet (Lk 10,25–37). Ennél a történetnél nem kifejezetten az a lényeg, hogy a bajba jutotton nem a pap, vagy a levita segít, és nem is egy zsidó, hanem éppen egy szamaritánus, akit lenéznek a zsidók, hanem a felebaráton, a felebaráti viszonyon van a hangsúly. A főparancs által Jézus nem egy elméleti felebarát szeretetére ösztönöz minket, aki számunkra is szeretetre méltó, hanem annak a konkrét felebarátnak a szolgálatára ösztönöz, aki éppen mellettünk van, aki mellettünk segítséget szenved. És Jézus szerint másrészt a fele-

barát nem van, hanem lesz. A történet azzal kezdődik, hogy „ki az én felebarátom”, és Jézus befejező kérdése a történet végén az, hogy ki „lett a felebarátja annak, aki a rablók kezébe került?”. Vagyis azt akarja megértetni velünk Jézus, hogy hiába bízunk Isten szeretetében, és hiába képzeljük magunkat Isten igaz gyermekeinek – ha nem szeretjük konkrétan, éppen a bajainkban egymást, akár felebarátjai sem vagyunk igazából egymásnak. És érdekes a történetben a fogadó is, ahol a bajba jutottak istápolják: az eredeti szövegben *pándokheion* = „mindenkit befogadó” a szó jelentése; az egezeták szerint magát az egyházat, a konkrét egyházi közösséget jelképezi, amely nem válogatottak gyülekezete, hanem mindenkinek helye van benne, és mindenekelőtt a bajban levőknek, a (testi-lelki) segítségre szorulóknak van helyük ebben a fogadóban.

És még egy történetre szeretnék kitérni, mely mindhárom szinoptikusnál szerepel, és melynek paradigma-jellege van a szociális cselekvés szempontjából: *a kenyérszaporítás történetére* (vö. Lk 9,10–17). Jézus a nap végén nem bocsátja el ideális lelkesedésében a népet, hanem azt akarja, hogy e tanítás megtestesíthetőségével kapcsolatosan is konkrét tapasztalatra tegyenek szert. De megoldása nem illuzórikus, hanem reális. Nem varázsló módjára lép közbe, hogy megoldja az éhség problémáját, hanem azt mondja: „ti adjatok nekik enni”. És abból a kevésből, ami közösbe kerül, összejön a csoda: mindenki jól lakik, és még maradékra is futja. Paradigma-jellegű valóban e történet, a mai időkre szólóan is: a világméretű szegénység problémáit is, a mai gazdasági krízist is érintő, mely kérdésekről interkontinentális szinten konferenciáznak vezetők és szakértők, de lényegbeli kilendülés mégsem tapasztalható, sőt, mintha csak súlyosbodnának ezek a problémák. És velük szemben a helyi, kicsiny, kétkarnyi nekitürközés-jellegű próbálkozások már előre kudarcba fulladóaknak tűnnek. Jézus megoldása szinte viccesnek tűnik. Ha azonban az Ő mindenható erejében bízva követjük utasítását, odaadva neki azt a

néhány kenyeret és halat, mely a holnapi ételbiztosítékunk, odaadva neki kétkezünk erejét, értelmünket, képességeinket, időnket, szociális elszántságunkat stb., odaadva fölöslegünket, melyet a mellettünk levők fájdalmain, szükségletein mérünk le, akkor a kevés megszorodik, és a Mindenható közbelépésével reális megoldást fog biztosítani minden problémára.

Ősegyházi recepció

Az ősegyház szociál-etikai felfogását illetőleg is találhatunk utalásokat a különféle újszövetségi iratokban, melyek azt mutatják, hogy Jézus szociális érzékenysége hitelesen beletesült az ő felfogásukba, életvitelükbe.

1. Legelőször a különféle *újszövetségi himnuszokra* utalnék itt, melyek a szövegkritikusok szerint a szerzők által átvett, ősegyházban használatos himnuszok voltak. Például a Kol 1,15–20-ra, ahol Krisztust Isten képmásának, az egyház fejének tekintik a hívők, akiben minden fennáll, akiben ott lakik az egész teljesség, de aki a feltámadottnak is elsőszülöttje, hogy általa kiengesztelődjék minden, ami a földön és a mennyben van. De főleg a Fil 2,6–11-re utalok, amely Krisztus lelkületére utal, aki mennyei dicsőségéből semmihez nem ragaszkodott, hanem teljesen kiüresítette önmagát az emberiség iránti szeretetből, és adta magát szolgálva egészen a halálig. Így kell a filippieknek is szolgálniuk egymást szeretettel, semmit sem versengésből, vagy hiú dicsőségvágyból téve, hanem a másikat maguk fölött állónak tekintve, nemcsak a saját érdeket, hanem a másokét is szem előtt tartva (vö. Fil 2,3–4).

2. Utalok továbbá a *Jakab-levél* tanítására is, mely hűséges tükre a jézusi lelkületű, tettekben szolgáló szeretetnek: „mutasd meg nekem tettetted hitek nélkül, és én megmutatom neked a tettekből a hitemet” (Jak 2,18b). És e kitéllettel kapcsolatosan

számos, itt-ott egyenesen diatribé-jellegű utalás, példázódás révén találunk magyarázatot a levélben.

3. Igen sokat mondóak és objektívek a jézusi szociális szemléletmód recepciójával kapcsolatosan az un. *szummáriumok* az *Apostolok Cselekedetei*-ben, melyek az ősegyház életét mutatják be. A 4,32–35 szerint szívben lélekben összetartoztak a hívők, és ez az összetartozás anyagi javaikra is kiterjedt: „mindenük közös volt”. Nyilván, ez nem kommunista típusú vagyonszövetséget jelentett, vagy a szerzetesek esetében tapasztalható radikális szegénységet, melyre minden keresztényt köteleztek volna. Hanem egy valóban a közösséghez tartozó felebarát szükségén leért szegénységet, ahol működött a szemléletmód, miszerint ha valóban Isten gyermekei vagyunk, és Krisztusban egymásnak testvérei, akkor nem lehet közöttünk szűkölködő. És ennek az élő, szerves kommúnióknak, mely lebomlott egészen a diakóniáig, evangelizáló jellege is volt: hitelesítette az igehirdetést. Az apostolok nagy erővel tudnak tanúságot tenni Krisztusról (vö. ApCsel 4,33), és az Úr naponta növelte az üdvözülendők számát (vö. ApCsel 3,47).

4. Eklatáns példa továbbá a szociális gondoskodásról az ősegyházban a *diakónusok kiválasztása* (vö. ApCsel 6,1–7). Az apostolok konkrét megoldást keresnek az ősegyházban kisebbségben levő hellenista zsidók elégedetlenkedésére a szeretet-szolgálat terén. És sokatmondó a megoldásuk: a) ők maguk szeretnének továbbra is a lényegesnél, azaz az imánál és igehirdetésnél megmaradni; b) a szeretet-szolgálat feladatát nem csupán adminisztratív módon oldják meg, hanem természetfölötti szempontból is alkalmas, Szentlélekkel és bölcseséggel eltelt (!) férfit választanak ki a probléma gondozására; c) valamennyi diakónus görög származású, azaz a kisebbségbeliek soraiból való, hogy a probléma az elégedetlenkedők, a sérülők szempontjai szerint oldódjék meg. Igazi körütekintésről, mély természetfölötti szemléletmódról, lényegre törésről árulkodik e megoldás.

5. Utolsó elemként, és csak példa gyanánt említem, hogy már az ősegyházban is megtalálhatjuk a világegyház-méretű szociális szolidaritást. Pál élettörténetében kétszer is láthatjuk, hogy az apostol viszi a jeruzsálemi anyaegyház szükségét szenvedői számára a gazdagabb közösségekben szervezett gyűjtés gyümölcsét.

Szent Pál szociális szemlélete

Szent Pál kanonikus írásait tanulmányozva szintén hitelesen látjuk visszatükröződni az apostolban a jézusi szociális érzékenységet.

Pál ideálja a Krisztusban megújult ember, akinek kiindulópontja az, hogy Isten mindnyájunk Atyja, és mi mindannyian testvérei vagyunk egymásnak. Életeleme az, hogy Krisztus mindenkiért meghalt, és ezért benne mindannyian egy vagyunk, és egyé kell lennünk. Az ő ideálja a lélekben élő ember, aki a Lélek gyümölcseit teremti, a Krisztusban szabad ember, aki szeretettel szolgálja társát. Maga az apostol is tud bővelkedni, de tud szűkölködni is, és soha nem elégedetlen, mert az igazi kincsnek, Krisztusnak mindig birtokában van. „Számomra az élet Krisztus”, mondja.

Az apostol a maga írásaiban a közösségekben jelentkező szociális problémák krisztusi megoldására törekszik.

Szembeötlő ilyen értelemben az *eukarisztikus agapé* rendjével kapcsolatos intézkedése az 1Kor 11-ben. Azt szeretné, hogy – amint ennek lennie kellene – az eukarisztikus együttlétek utáni agapé valóban szeretetlakomák legyenek, lelkületileg is, amikor közösen, szeretetben együtt fogyasztják el a tagok a közös táplálékot. Kritizálja a közösség gazdagabbjait, akik nem figyelnek a szegényekre, sőt, előttük oda-sietnek hamarabb a terembe, és gyorsan elfogyasztják a finomabb ételeket, amelyeket nem akarnak megosztani velük.

Az 1Kor 12. fejezete akár egy közösségi rendszabályként is olvasható, ahol az apostol tudatosítja a korintusiakban, hogy egy testet alkotnak, mégpedig Krisztus testét. A fő maga Krisztus, a tagok pedig az ő testének tagjai. Ebben a testben minden tag az egész test szolgálatára van rendelve azokkal a képességekkel, adományokkal, amelyeket Istentől kapott, hogy szolgálja velük Krisztus testét. Annál értékesebb az adomány, minél inkább a test javára van, és annál értékesebb a testrész, minél odaadóbban szolgálja a maga részéről a testet.

A 2Kor 8. fejezetben az adakozással kapcsolatosan közöl tanítást az apostol a korintusiaknak. A 7–15. versek tartalma értelmében a híveknek nemcsak hitben, szóban, buzgóságban kell kitűnniük, hanem jótékonyságban is. Krisztus lelkületére hivatkozik, mely ismeretes számukra is, aki "értetek szegénnyé lett, bár gazdag volt, hogy az ő szegénysége által ti gazdagok legyetek" (9. v.). Az adakozás által nem kell nekik leszegényedniük, a szegényeknek pedig kényelemben följük emelkedniük, hanem egyenlőségnek kell kialakulnia. „... most a ti bőségetek pótolja azoknak szűkölködését, hogy az ő bőségük is pótolja majd a ti szűkölködésüket" (14. v.).

Pál levelei között találjuk még a *Filemonhoz írt levelet* is, mely méretére ugyan rövid, de tartalmára nézve igen jelentős. Egy szökött rabszolga ügyében intézkedik az apostol, akit, miután az kereszténnyé lett, visszaküld korábbi gazdájához, aki szintén kereszténnyé lett. Gazda és rabszolga lélekben egymást testvérként kell, hogy fogadják és kezeljék a továbbiakban, még ha meg is maradnak továbbra is a társadalmi viszonyok. Az apostol nem a forradalmiság híve, hogy ti. erőszakkal véget kelljen vetni az igazságtalan struktúráknak, hanem a Krisztusban történő belső megújulás hangoztatója, amely megújulás hatással van a megújult személyek közötti kapcsolatokra is, és távlati körökben kikényszeríti a külső, struktúrális változásokat is.

Összegezés

Az eddig közöltek alapján összegezőképpen tegyünk néhány következtetést a Szentírás szociál-ökonomiai világát illetőleg. Elmondhatjuk hogy:

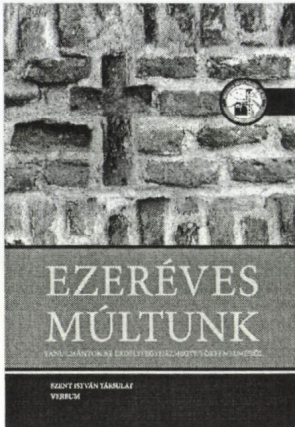
1. A szociális érzékenység hozzátartozik a Szentírás emberének világához. Éspedig azért, mert Isten maga is ilyen: szeretetközösség, amelyben a Személyek a teljes egységig menően egymás szolgálatára vannak. Az Isten képére és hasonlatosságára teremtett embernek is ilyennek kell lennie: szeretettel szolgálnia kell embertársát, és nemcsak a hozzá hasonlót, hanem éppen azt, aki mellette van, aki mellette szükségét szenved.
2. A felebarát szolgálatának nemcsak természetes, hanem természetfölötti dimenziója is van. A felebarát szolgálata egyben Isten-szolgálat is. „Nekem tettétek”, mondja Jézus.
3. A keresztény életvitelhez, éppen abból adódóan, hogy a keresztény embernek folytonosan nyitottnak kell lennie Isten és a felebarát szükségletei iránt, hozzátartozik egy alapvető szegénységi lelkület. Ez nem kifejezetten a fizikai szegénységet jelenti, hanem a lelkit. Vannak persze olyan keresztények is, akik annyira követik Istent, hogy mindenről lemondanak. De a lelki szegénység, ahol semmihez sem ragaszkodunk abból, ami a miénk, hanem bármivel készek vagyunk szolgálni szeretettel Jézust a szükségét szenvedő felebarátban, minden Krisztus-követőnek lényegi jellemvonása kell, hogy legyen.
4. Ilyen krisztusi lelkületű tagok kölcsönös szolgálata révén alakul ki az igazi krisztusi közösség, melynek hegyre épült várossá kell lennie. A keresztény közösség nem arra hivatott, hogy megoldja a társadalom anyagi, gazdasági problémáit, hanem arra, hogy modellt kínáljon fel szociális vonatkozásban is a társadalom számára: mutassa be, milyen lenne

anyagi, szociális vonatkozásban is a társadalom, ha kifejezetten és radikálisan a krisztusi értékrendre épülne.

5. Éppen ezért a keresztyén közösségnek folytonosan önelemzőnek kell lennie a belülről jelentkező szociális problémákra, hogy megoldja azokat, és valóban ne legyenek körükben szűkölködők, de ugyanakkor szolgáló egyházként nem kritikusán kell jelentkeznie a társadalommal szemben, hanem annak élő lelkiismeretévé kell lennie. Manapság a világi adminisztráció felvállalja a szociális gondok intézményes adminisztrálását a társadalomban. Az egyháznak azonban irgalmas szamaritánus módjára ma is jelen kell lennie mindig és mindenhol, és közbe kell lépnie segítő módon ott, ahol bajba jutottakkal találkozunk.
6. A diakóniára hivatott munkatársak kiválasztásánál és képzésénél nemcsak a szakmai rátermettségre és formálásra kell figyelni, hanem mindennek előtt a lelki formálásra. Az Ige szolgálata előbbre való, mint az asztal-szolgálat. A diakónia munkálóinak is krisztusi lelkületűeknek kell lenniük, mindennek fölött, és egyre inkább. Erre tudatosan és folytonosan figyelni kell, mert ha nincs lelki fejlődés a diakóniában, akkor visszafejlődés van, és a szeretetszolgálati intézmények lassan csak egy közönséges szociális intézménnyé válnak.

Befejezésül az Ezekiel-féle látomásra utalok, mely szerint a templomból fakadó vízforrás egyre inkább terjed, és életet fakaszt ott, ahová eljut (vö. Ez 47,1–12). És a Jelenések könyvében szereplő új ég, és új föld-vízióra (vö. Jel 21,1–5). Azok alkalmazása révén kívánom, hogy ez a konferencia ilyen élő vízforrás legyen millenniumi évünkben, és üzenete valóban megtermékenyítő-megújító hatással legyen szociálisan megnyitkozó helyi egyházunkra. Elsősorban a diakónia felelős hordozóira és közvetlen munkálóira, de egész főegyházmegyénkre is, hogy egyre inkább közelítsen szociális vonatkozásban is az

ősegyház ideális képéhez, és mint ilyen egyház a társadalom szolgálatában az új ég és új föld hatékony munkálója legyen.

Marton József–Bodó Márta (szerk.): Ezeréves múltunk. Tanulmányok az erdélyi egyházmegye történelméről. Szent István Társulat–Verbum, Budapest–Kolozsvár 2009

Anélkül, hogy kezünkben tartanánk a gyulafehérvári főegyházmegye (1932-ig erdélyi püspökség) Szent István király által kibocsátott alapítólevelét, a korabeli dokumentumok és az azokat értelmező egyháztörténészek egybehangzó véleménye alapján az erdélyi püspökség alapítása az 1009. esztendőre tehető. A 2009. évet jogosan tekinthetjük millenniumi esztendőnek. Az ezer év egyháztörténelmének eseményeit, nagyjait és kicsinyeit, papjait és híveit, szenvedéseit és örömeit, alkotásait és romjait próbálja e kötet a teljesség igénye nélkül bemutatni. Egy mondatban összegezve a gyulafehérvári főegyházmegye ezeréves múltjának általános jellemzéseként, ugyanakkor a jubileumi mottóval – szentírási kontextusa értelmében – a jövőjét is remélve vallják a szerzők: „Krisztussal ezer esztendeig” (Jel 20, 6).

320 oldal, puhafedezés, B5